

Jakelu: Kelan pääjohtaja, Kela-valtuutetut ja Kelan hallituksen jäsenet

AIHE: Kelan linjaus ääni- ja kuvatallenteiden tulkkauksesta

Me allekirjoittaneet vaadimme Kelaä poistamaan välittömästi ääni- ja kuvatallenteiden tulkkauskiellon lainvastaisena.

Kela linjasi yksipuolisesti 18.3.2024, että tulkkausta järjestetään vain sellaisiin tilanteisiin, joissa on vuorovaikutusta kolmannen osapuolen kanssa. Kela totesi 31.5.2024 sekä 5.6.2024 järjestöjen kanssa keskustellessaan, ettei tätä ohjetta voi nykyisen lain puitteissa muuttaa. Ääni- ja kuvatallenteiden tulkkaus on Kelan mukaan yksittäisissä tilanteissa mahdollista, mikäli tulkkauksen tarkoituksena on opinnoissa tai töissä edistyminen ja onnistuminen. Jos tilanne toistuu, Kelan mukaan tulkkauspalvelun asiakas on itse vastuussa toimintaympäristönsä saavutettavuudesta: henkilön tulee vaatia oppilaitosta, työnantajaa tai muuta tahoa huolehtimaan saavutettavuudesta esimerkiksi tallenteiden tekstityksellä.

Tulkkauspalvelun tarkoituksena ei voi olla se, että sen saannin yhteyteen kytketäänkin nyt vastuu kehittää saavutettavuutta yleisesti, mikä on vastoin lain tarkoitusta. Erityisesti tätä vastuuta ei voi siirtää tulkkauspalveluun oikeutettujen hoidettavaksi. Tulkkausta tarvitaan myös muulloin kuin opintojen tai työelämän tarpeisiin eikä Kelalla ole lain suomaa oikeutta rajoittaa palvelun käyttöä näin merkittävästi.

Ääni- ja kuvatallenteiden tulkkaus on ollut normaali osa tulkkauspalvelua koko Kelan järjestämisvastuun ajan. Kela totesi 5.6. järjestämässään keskustelutilaisuudessa, että linjauksen tarkennus perustuu tulkkauspalvelulakien § 4 ja § 5 velvoitteisiin. Näissä lakipykälissä ei kuitenkaan ole vaatimusta vuorovaikutuksesta kolmannen osapuolen kanssa.

Laki vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelusta (133/2010) 1 §:ssä määritellään lain tarkoituksiksi edistää vammaisen henkilön mahdollisuuksia toimia yhdenvertaisena yhteiskunnan jäsenenä. Lain 4 § todetaan tulkkauksen tarkoittavan viittomakielellä tai jollakin kommunikaatiota selventävällä menetelmällä tapahtuvaa viestin välittämistä; viestin välittäminen voi tapahtua kahden kielen välisenä taikka kielen sisäisenä, kun käytetään jotakin kommunikaatiota täydentävää tai selventävää menetelmää. Tätä selvennetään 4 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa (HE 220/2009 vp, s. 25): Tulkkaus on tarvittaessa kaksisuuntaista. Lisäksi on tärkeä huomioida 5 §:n yksityiskohtaisten perustelujen yksiselitteinen toteamus, että huomioon olisi otettava myös tilanteet, joissa henkilön suomen- tai ruotsinkielen taito ei riitä kaikenlaisten tekstien lukemiseen, ja esimerkiksi lomakkeiden ja muiden kirjallisissa muodossa olevien viestien sekä viestintävälineiden välittämän tiedon saavutettavuus voi edellyttää tulkkausta. (s. 28)

Me allekirjoittaneet katsomme, että Kela tulkitsee lakia virheellisesti ja kaventaa merkittävällä tavalla vammaisten henkilöiden osallisuutta sekä subjektiivista oikeutta saada tulkkauspalvelua. Tulkkauspalvelulaki, sen esityöt tai oikeuskäytäntö eivät tue Kelan esittämää kantaa. Toimeenpanossa lakeja tulee aina tulkita perus- ja ihmisoikeusmyönteisesti, ts. toimeenpano ei saa olla ristiriidassa YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen, perustuslain tai yhdenvertaisuuslain kanssa. Kelan uusi tulkinta on syrjivä, sillä se kohtelee tulkkauspalveluun oikeutettuja keskenäänkin eriarvoisesti. Se rikkoo myös hyvän hallinnon oikeusperiaatteita (hallintolaki 434/2003, 6 §). Asiakkaalla on luottamuksensuojan mukaisesti oikeus odottaa viranomaiselta oikeita, oikeasuhtaisia ja lain mukaisia päätöksiä sekä luottaa siihen, että päätökset ovat pysyviä. Tulkinta on vastoin suhteellisuusperiaatetta, sillä se rajoittaa subjektiivista oikeutta käyttää tulkkauspalvelua yksilöllisten tarpeiden mukaan ilman, että rajoitus olisi välttämätön.

22 järjestöä allekirjoitti tulkkauskiellon kumoamista vaativan kannanoton 25.3.2024 ja vaati Kelaä kertomaan, mihin lain kohtaan se perustaa tulkintansa. Vasta 5.6.2024 keskustelutilaisuudessa tämä perustelu annettiin. Pyydämme Kela-valtuustoa ja Kelan hallitusta käsittelemään asiaa sekä varmistamaan, että Kela on toiminut lain mukaisesti.

Helsingissä 5.6.2024

Aivoliitto ry
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Finlandssvenska teckenspråkiga rf
Humanistinen ammattikorkeakoulu
Kehitysvammaisten Tukiliitto ry
Kehitysvammaliitto ry
Kuuloliitto ry
Kuulovammaisten Lasten Vanhempien Liitto ry
Kuurojen Liitto ry
Kuurojen Palvelusäätiö sr
Kynnys ry
LapCI ry
Puhevammaisten Vertaistukiyhdistys ry
Suomen CP-liitto ry
Suomen Kuurosokeat ry
Suomen Puhevammaisten Tulkit ry
Svenska hörsselförbundet rf
Vammaisfoorumi ry
Viittomakielialan Tulkkauspalvelun Tuottajat TUPA ry